

انجمن منطق ایران برگزار می کند

تعارض تکالیف در منطق تکلیف

دکتر فاطمه سادات نبوی

دانشگاه قم

به این مثال توجه کنید: «شخصی با دوست خود قرار ملاقات دارد، اما در معرض تصادفی قرار می گیرد، که کمک به قربانیان آن وظیفه مسلم اوست.» او چه باید بکند؟ به قرار خود برسد یا به قربانیان تصادف کمک کند؟ قرار گرفتن در وضعیت تعارض تکالیف، مانند مثال بالا، در تمامی عرصه های تکلیفی (اخلاق، فقه، حقوق و ...) کاملاً طبیعی به نظر می رسد. اما هر منطقی که یکی از دو اصل: $P: OA \rightarrow \Diamond A$ و $C: OA \wedge OB \rightarrow O(A \wedge B)$ در آن حاکم باشد، با ظهور یک تعارض تکلیفی منجر به گزاره نامطلوب $O \perp$ می شود. هم چنین هر منطقی که دواصل زیر در آن صادق باشد، نیز، به همین ترتیب به تناقض منجر می شود: $M: \Box(A \rightarrow B) \rightarrow (OA \rightarrow OB)$ و $D: OA \rightarrow \neg O(\neg A)$ (جمله OA یعنی A الزامی است و $\Diamond A$ یعنی A امکان پذیر است و $\Box A$ یعنی A ضروری است). از طرفی چهار اصل بالا، برای یک سیستم تکلیفی بسیار معقول و منطقی به نظر می رسند و از طرف دیگر برای ایجاد منطقی با قابلیت تحمل تکالیف باید از برخی از آن ها صرف نظر کرد.

با این وصف، سوالی که در ابتدا به ذهن میرسد این است که آیا این تعارضات واقعی هستند؟ و آیا نمی توان با متعدد کردن عملگرهای تکلیف و یا مبنا قرار دادن الزامات پس از در نظر گرفتن تمام شرایط به جای الزامات در وهله اول، از بروز آن ها اجتناب کرد؟ هم چنین در صورت اجتناب ناپذیر بودن این تعارضات، برای ساخت منطقی با قابلیت تحمل تکالیف متعارض، چه باید کرد؟ و چنین منطقی چه خصوصیتی باید داشته باشد؟

مکان: تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، سالن شهدای گمنام

زمان: چهارشنبه، ۲۸ تیر ۱۳۹۶، ساعت ۴ بعد از ظهر

برای آگاهی از برنامه های انجمن منطق ایران به وب سایت زیر مراجعه فرمایید:

www.irlogic.org